

OPINIE

Politieke vernieuwing? Zelfs de middeleeuwen bieden meer inspiratie – Baguet/Eersels

Het ongenoegen van de burger zit veel dieper dan enkel de recente schandalen bij Publifin en Samusocial. De Belgische politiek blijft echter stokdoof voor die onvrede. Zelfs het middeleeuwse systeem van participatieve politiek biedt meer inspiratie dan de voorstellen waarmee onze huidige politieke elite in de werkgroep Politieke Vernieuwing op de proppen komt.

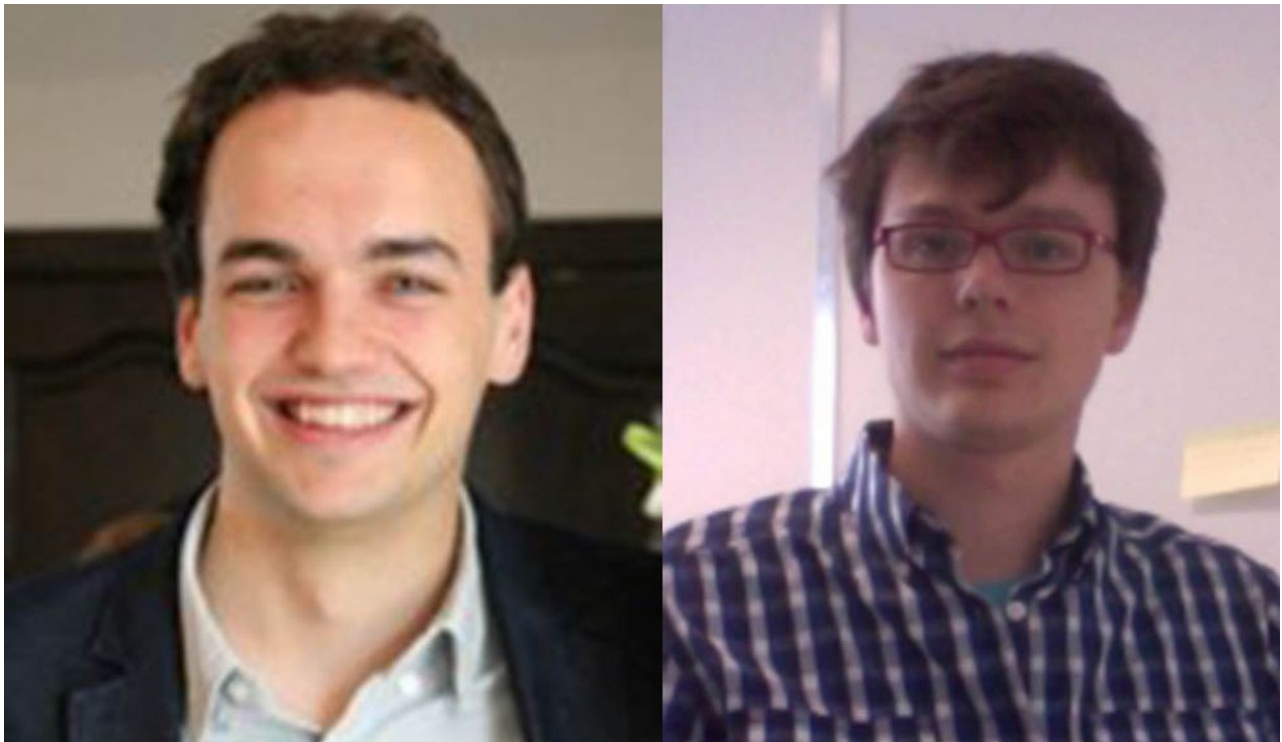
Opinie

Aansturen van de 'opinie' teaser o.a. op de home pagina en 'opinie' weergave op een detail arti
Deze tag zorgt er ook voor het automatisch aanvullen van de 'opinie' overzichtspagina

zo 09 jul 2017 14:11

Jelten Baguet (VUB & UGent) en **Ben Eersels** (KU Leuven) zijn beide doctoraatsonderzoekers. Zij bestuderen elitegroepen en politieke participatie in de late middeleeuwen en vroegmoderne periode.

De parlementaire werkgroep Politieke Vernieuwing moest, bij monde van voorzitter Brec Vermeulen, 'het vertrouwen van de burger in de politiek herstellen'. Voor zowel meerderheid als oppositie betekende dit echter vooral dat het hele politieke systeem intact moest worden gehouden.

Enkel affaires zoals Publifin, Publipart en Samusocial wil men in de toekomst (trachten te vermijden. Een revolutie van de politieke cultuur bleef uit. In dat opzicht was de titel van de werkgroep dan ook bijzonder slecht gekozen.

Hoewel onze 'volksvertegenwoordigers' het aanvankelijk hadden over de rol van de Senaat, stemrecht op zestien of het afschaffen van de stemplicht - op zich ook niet de grootste stappen naar een nieuwe participatieve democratie - gleed het werk snel af na het keren van de perceptie rond de graaicultuur. De titel 'Werkgroep Politieke Public Relations' was dan ook meer op zijn plaats geweest.

Dergelijke attitude is een ontkenning van de grote onvrede bij de burger en de wereldwijde opkomst van nieuwe politieke bewegingen, gaande van Trump over Macron tot de PTB. Europa kampt in zijn geheel met een democratisch deficit, veroorzaakt door de groeiende kloof tussen burger en beleid.

In de Democratie-Index van The Economist staat ons land dit jaar pas op de 35ste plaats. Op vlak van politieke participatie van de burgers scoren we het slechtst van heel Europa. Tijd dus om nieuwe, participatieve politieke structuren uit te tekenen. Hiervoor bieden zelfs de middeleeuwen meer inspiratie dan wat de werkgroep Politieke Vernieuwing te vertellen heeft.

Het volk regeert, vroeger en nu

Onze gewesten kennen een lange traditie van politieke participatie. Gedurende de late middeleeuwen werden langzaam 'democratische' principes geboren die sindsdien de politieke instellingen hebben gekleurd. Als historici stellen we echter met verbazing vast dat men dergelijke principes of alternatieven uit het verleden nooit als voorbeeld neemt om het hedendaagse democratische deficit te verhelpen - zeker wanneer die inspiratie bloedarmoede in de huidige debatten had kunnen vermijden.

Directe politieke participatie was het sterkst ontwikkeld op stedelijk niveau: in verschillende steden hadden inwoners immers niet alleen stemrecht, maar ook directe inspraak bij belangrijke beslissingen. Zo konden burgers van hun bestuurders eisen dat belangrijke zaken voorlegden aan de hele stadsbevolking. In die gevallen werden de burgers eerst per wijk of ambachtsgilde (beroepsverenigingen) gebriefd over de problematiek. Vervolgens verzamelde de bevolking op een publieke plaats zoals de Grot Markt, waar iedereen zijn mening mocht geven - en dus geen genoegen moest nemen met 'ja' of 'neen'.

In andere steden werden extra volksvertegenwoordigers geselecteerd om te zetelen in een stedelijke Grote Raad, een soort burgerparlement dat zich samen met het stadsbestuur over belangrijke materies als belastingen boog. Daarnaast stelden burger ook veelvuldig petitie en klachtenbrieven op, zowel gezamenlijk als individueel, om hun eisen over te maken aan hun bestuurders.

Het succes van die directe inspraak, brede raden en petitie in onze steden kan voor een groot deel worden toegeschreven aan de sterke burgerlijke organisatie. Ambachtsgilden en wijkorganisaties organiseerden voor een groot deel het publieke leven, en beleidsmakers konden dan ook niet anders dan hen te accepteren als politieke partners. Indien de overheden zich te weigerachtig opstelden, leidde dat vaak tot grootschalige protesten, stakingen of zelfs regelrechte opstanden tegen de heersende elites.

Valkuilen, maar vooral opportuniteiten

Waren deze methodes van politieke participatie dan zaligmakend? Zeker niet. Ondanks alle initiatieven van de burger om op het beleid te wegen, bleven corruptie en achterkamerpolitiek endemische problemen. Wanneer de bestuurders het gevoel hadden dat hun beslissingen gecontesteerd konden worden, vonden beraadslagingen in het grootste geheim plaats, ver weg van de publieke opinie. En hoewel de politieke besluitvorming inderdaad opengetrokken werd naar een grotere groep, bleven vele maatschappelijke groepen waaronder armen, vrouwen en vreemdelingen uitgesloten.

Een exacte kopie van de modellen uit het verleden is daarom niet wenselijk en zelfs onhaalbaar, maar als inspiratiebron kunnen ze tellen. Ze tonen aan dat de politieke rol van de burgers niet beperkt moet blijven tot het verkiezen van hun vertegenwoordigers.

Waarom niet reflecteren over de ontwikkeling van kanalen voor actieve, directe politieke inspraak voor alle burgers? Waar wachten we nog op om te experimenteren met gemengde bestuursvormen naar analogie met de Brede Raad, met politici, technocraten en burgers uit de verschillende segmenten van de samenleving? En waarom zouden we het gebruik van petitie's, opgestart door geëngageerde burgers, niet beter institutionaliseren in ons democratisch bestel?

Het compromis omtrent het Oosterweeltracé dat overheid en burgergroepen recent sloten, toont aan dat een nauwere betrokkenheid van de burger bij het beleid wenselijk én werkbaar is. Bij dezen dan ook een oproep aan de leden van de werkgroep Politieke Vernieuwing: laten we weer aanknopen bij een lange geschiedenis en van ons land een laboratorium maken voor een transparante politieke besluitvorming, met een actievere en geïnformeerde deelname van de burger.

VRT Nieuws wil op deredactie.be een bijdrage leveren aan het maatschappelijk debat over actuele thema's. Omdat we het belangrijk vinden om verschillende stemmen en meningen te horen publiceren we regelmatig opinieteksten. Elke auteur schrijft in eigen naam of in die van zijn vereniging. Zij zijn verantwoordelijk voor de inhoud van de tekst.